

Forfatter: Palladius, Peder

Titel: Udrag fra Peder Palladius' Danske Skrifter

Citation: Palladius, Peder: "Peder Palladius' Danske Skrifter", i Palladius, Peder: *Peder Palladius' Danske Skrifter*, udg. af Lis Jacobsen , H.H. Thiele, 1911-1926, s. 59. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-palladius01val-shoot-idm140153320469024/facsimile.pdf> (tilgået 26. april 2024)

Anvendt udgave: Peder Palladius' Danske Skrifter

grafien og enkelte grammatiske Former er ændret¹. Ogsaa Billedstof og Typeudstyrelse er forskellig fra Originaludgavens; men i alle disse Henseender stemmer de to Udgaver indbyrdes overens².

3. Paa d. kgl. Bibl. haves et Optryk af samme Udgave fra 1566. Exemplaret er defekt, men viser en fuldstændig Overensstemmelse med Udgaverne 1556 og 1557³. Dog er Træsnittene til 1. og 2. Bøn forskellige fra de tidligere Huorledis Suenne/ Dreng/ Piger oc Arbeids folck skulle holde dennem mod deris Hosbonder oc Hosbonderne mod dennem igien. Huorledis vngt foick/ Encker oc Jomfruer skulle rettelig leffue for Gud. En besluttelse/ huorledis alle Christne skulle holde dennem mod huer andre.

En Trabog/ vdi huilcken der læris at veie Brudfolck paa danske. En Døbebog for de enfoldige Prestmend/ huorledis de skulle døbe børn. Oc til det siste/ En merckelig vnderuisning/ huorledis enfoldigt folck skal screffte.

¹ De vigtigste Forandringer er følgende:

aang og *aand* rettes til *ang*, *and*; Udg. 1538: *iraang*, *maange*, *forstaand*, *wforstaandige*; Udg. 1556 og 1557: *trang*, *mange*, *forstand*, *wforstandige*. *fra* og *sla* rettes til *frat* og *slaa*; *selff* rettes til *sielff*; *ih* rettes til *et*; *dem* rettes til *dennem*.

Sammenblanding af *i* og *y* er almindelig. Saaledes skrives *stild*, *tiffueri* og *tyffueri*, *wilcke* og *wlycke*, *din* og *dyn*, *forsuerie* og *forsuerye* o. s. v. Udg. 1538 har i alle disse Tilfælde *y*, undtagen i Pronomenet, hvor *i* er gennemført.

Svagtbetonede Stavelser er ofte forskellige, saaledes skrives i Udg. 1538: *-lige* (Adv. Endelsen), *der fore*, *tywnde*, *legeme*, *igenosselse*, *hellelige*, *æderid*, *Biscoper* o. fl., men i Udg. 1556 og 1557: *-lig*, *derfor*, *tywnde legom*, *genosselse*, *hellige*, *æder dat*, *Bisper* o. fl.

Endelig kan det nævnes, at *æ* ofte bruges i; Udg. 1556 og 1557, hvor Udg. 1538 har *e* (*ælendige*, *hiæris*, *lærde* o. s. v.), *i* ofte, hvor Udg. 1538 har *ih* (*at*, *atskilling*, *vden at*), *d*, hvor Udg. 1538 har *t* (*du kand*, *ond Neutr.*, *huad* o. fl.), og *s*, hvor Udg. 1538 har *z* (*Lands*, *Guds*, *Stads* o. s. v.).

² Dog mangler Titelbladet Træsnit i Udg. 1557. Iøvrigt er alle Træsnit ens i de to Udgaver. Trykfejl og Misforstaaelser i Udg. 1556 genfindes ofte i Udg. 1557. Saaledes i Fortalen for for vor „var“ (Bl. A 3r) og *heim* for *hiem* (Bl. A 4r). Andre Trykfejl i Udg. 1556 er rettede i Udg. 1557 f. Ex. *krang* Bl. A 3r for *trang*; omvendt er ny kommen til i Udg. 1557 f. Ex. *triffueri* Bl. A 4r for *tiffueri* „Tyveri“.

³ Saaledes findes i Luthers Fortale det meningsløse for for vor „var“ og det tyske *heim* for *hjem*, men hverken Trykfejlen *krang* for *trang* eller *triffueri* for *tiffueri*.

Udgavers. Ogsaa denne Udgave er trykt hos Jørgen Richolff i Lybeck.

4. Fra 1567 findes et Optryk paa Univ. Bibl. hvis Text stemmer med Udg. 1556—66, men hvis Træsnit er forskellige herfra. Bogen er trykt af Asswerus Krøger i Lybeck. Det bevarede Exemplar er defekt¹.

5. Endnu et Lybecker-Tryk fra 1568 skal existere. Det er beskrevet af Mynster (Om de danske Udg. af Luthers Katekismus, 2. Udg., 1837, S. 25). Det ejedes i Mynsters Tid af Forstander Borch; hvor det nu er, vides ikke. Mynster siger om denne Udgave: „Den svarer ganske til den nys beskrevne [Udg. 1566], undtagen at den er lidet correctere“.

6. Fra 1586 haves en Udgave af Palladius' Haandbog, men i denne Udgave findes forskellige Textændringer, om hvilke der kan henvises til Bangs Katekismushistorie (I, 247—49)². Bogens Titel er: *Enchiridion. En liden Catechismus/ eller Christelig Lærdom: Gantske nyttelig for alle Sogneprester oc Predickere. Ocsaa for Børn oc yngt Folck. Doct. Mart. Luth. Prentet i Kiøbenhaffn. aff Laurentz Benedicht. 1586. Cum Privilegio.* Indholdets Omtang og Ordning — med den lange Indholdsfortegnelse og med Udeladelsen af Bugenhagens Forord — svarer nøje til Udgaverne 1556—68, og ligesom disse Udgaver er Bogen forsynet med Træsnit. Exemplar af Bogen findes i Christiania Univ. Bibl.

7. Optryk af denne Udgave fra 1594 findes i A. Chr. Bangs Eje. Se hans Katekismushistorie S. 249—50. Træsniittene er forskellige fra forrige Udgaves.

8—9. Et Optryk fra 1601 findes paa Kbh.'s Univ. Bibl. Det er trykt i Kbh. af *Thomas Steinhart* efter en nu tabt Udgave fra s. A., som var prentet af *Hans Stockelmann* i Kbh.; endog dennes Navn er nemlig optrykt paa sidste Side, jfr. Bang anf. Skr. S. 250. Udgavens Text

¹ Jfr. iøv. Bang, Katekismushistorie I, 257.

² Textændringerne bestaar som Helhed deri, at Katekismustexterne er bragt i Overensstemmelse med Katekismustexterne i Alterbogen 1564.